

Estetik Anlayışımızı Neler Belirliyor?

“Estetik” felsefe, sanat, mimarlık ve davranış bilimleri gibi pek çok alan tarafından ele alınıp, çalışılabilir. “Güzellik” kavramı, özünde, insanların kendi hisleri ve söz konusu nesnenin kendi özellikleriyle ilişkili. Bir kişinin estetik zevkininse hem özne hem de nesnel etmenlerden etkilendiğine ve zaman içerisinde değişiklik gösterebileceğine inanılıyor. Bu da kişisel özelliklerle zaman içindeki dönemsel eğilimlerin güzellik yargısını etkileyebileceği çıkarımını doğuruyor. Estetiğe dair ortaya atılmış pek çok psikoloji varsayımı bulunuyor. Şimdi gelin, birkaç tanesine birlikte büyüteç uzatalım:

1.) Gestalt Yaklaşımıyla Estetik

Bu yaklaşım temelde form ve şekil algısına odaklanıyor. Karmaşık görsel işleyişleri deneysel yöntemler yoluyla ortaya çıkarmayı hedefliyor. Görsel algıyı bütünsel ve insan davranışlarıyla kaynaşmış kabul ederek davranış dinamik bir yorumun içine oturtuyor. Daha açık söyleyecek olursak, bütünü onuru oluşturan parçaların toplamını-

Bütün, kendisini oluşturan parçaların toplamından daha fazlasını ifade ediyor.

dan daha farklı olduğunu, haliyle de mekân ve insanın birbirleriyle sentezlenmiş olduklarını savunuyor. Gestalt psikolojisi, optik ve görsel yanılsamaları da içeren bir takım prensipler dizisi öne sürüyor ve bunların başarılı ve tercih edilir görsel algılar olduklarını varsayıyor. İşte varsaydığı bütünlük, uyum, zıtlık, ritim, denge, fon-nesne ilişkisi gibi pek çok prensip bugün sanattaki tasarım özellikleri olarak yerini alıyor.

2.) Deneysel Estetik

“Modern deneysel estetik”in babası kabul edilen Daniel Berlyne’e göre 4 anahtar görsel atıf bulunuyor: karmaşa, yenilik, uyumsuzluk ve beklemezlik. Eğer ki kişi herhangi bir uyarana eksikliği yaşıyorsa ve bir uyarıcı arayışı içerisinde belirsizlik artıyor ve haz da belli bir noktaya kadar artış

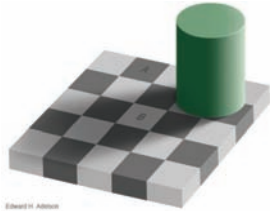
göstererek azalmaya başlıyor. Ancak uyarıcı hâlihazırda mevcut ve kişi onu anlama ya da ona anlam verme durumundaysa belirsizliğin düzeyi kişinin beğenisini etkiliyor. Kişi çok fazla ya da az uyarana maruz bırakılırsa söz konusu uyarıcı bütünü güzel bulmuyor. Öyleyse en yüksek beğeni orta düzey bir uyarıcı ve belirsizlik durumunda ortaya çıkıyor.

3.) “Doğal Olanın Gücü” Varsayımı

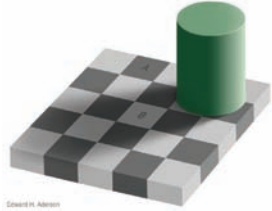
Doğal olanın göze neden daha güzel görünüyor olduğuna dair iki varsayım bulunuyor. İlki “İndirgenen stres kuramı”. Bu kuram, insanların biyolojik olarak “doğal” a programlanmış olduklarını savunuyor. Bu işlevsel-evrimsel paradigmaya göre alışlageldik doğal manzaralar insanda bir takım fizyolojik değişimlere yol açıyor: stres seviyesi düşüyor, saldırganlık azalıyor ve kişi kendini enerjik ve sağlıklı hissediyor. İkinci varsayım ise dikkate dair. Bir uyarana uzun süreli olarak dikkat verdiğimizde yorgunluk yaratıyor. Kişiyi yormayacak ve tanıdık olduğu görüntülerse onda rahatlık hissi ve arkasından beğeni uyandırıyor.

Kaynak: <http://www.wng.cu.edu.eg/hgabr/arch702aesthetics/ebtheory.htm>

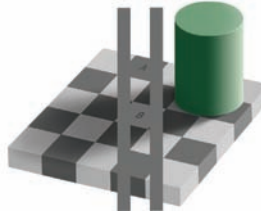
Gözleri Aldatan Görüntüler

A ve B ile işaretlenen kareler aslında aynı renkteler.

Her ne kadar A ve B harfleriyile işaretlenmiş kareler farklı renklerdeymiş gibi görünse de aslında renkleri birbirlerinin aynıdır.

A ve B kareleri aynı renkli dikey iki çizgi arasında bırakıldıklarında iki karenin gerçekte aynı renklerde oldukları açığa çıkıyor.

İspat: Hâlâ inanmıyorum Diyorsanız;

1) Resmi bir de “photoshop” a koyabilirsiniz: Her iki karedeki grilerin RGB değerleri aynı ve 120-120-120.

2) Resimlerin çıktılarını alarak kareleri kesebilirsiniz: Kesmiş olduğunuz kareleri birbirleriyle karşılaştırdığımızda aynı olduklarını görebilirsiniz.

Açıklama: Görsel sistemimiz dünyadaki tüm nesnelerin renklerini belirleme ihtiyacı içinde. Bizim durumumuzda ise belirlemeye çalıştığı renkler yüzeydeki A ve B karelerinin içinde kalan alandaki grilerin tonu. Bu işleme sırasında görsel sistem renkleri algılama düzeyinde pek çok ipucu kullanıyor. Gölgesi yüzeye düşen silindirik cisim de işte bu ipuçlarından bir tanesidir.

Öncelikle yerel renk tezadına göz atalım. Gölgede olsun ya da olmasın eğer ki bir kontrol noktası çevresindeki noktalar daha aydınlık ise ortalamadan da daha aydınlık olarak varsayılıyor. Şekilde gölgede kalan beyaz kareler kendilerinden daha koyu karelerle çevreleniyorlar. Kare normal-

de fiziksel olarak daha koyu olmasına rağmen çevresindeki koyu karelerin etkisiyle daha aydınlık olarak algılanıyor. Gölge dışında kalan alanda ise koyu kareler açıklarla çevrelediğinden zıt etki görülmüyor.

İkinci önemli nokta ise gölgeleri çevreleyen sınırlar. Gölgeler genellikle yumuşak geçişli köşelere sahip oluyor; ancak bizim durumumuzda karelerin sınırları kesin çizgilerle belirli. Görsel sistem aşama renk geçişlerini göz ardı ederek yüzeylerin rengini gölgelerden etkilenmeyecek belirliyor. Şekilde de gölgeyi gölge olarak algılanır kılan belirsiz görüntüsü ve bu gölgeyi yaratan cismin açıkça görülüyor oluşu.

Birbirlerine birleştirilmiş olan 4 adet kare ise ortalarındaki kareyi oluşturmuş oluyor. Görsel sistem, böyle bir birleşimde kareler arasındaki farkı renk farkı olarak yorumlarken ışık-gölge etkisini göz ardı ediyor.

Kaynak: http://web.mit.edu/persci/people/adelson/checkershadow_illusion.html

Şizofreni İnsanlığın “Konuşabilmek” Adına Ödediği Bir Bedel Olabilir Mi?

Söz konusu çarpıcı iddia Oxford Üniversitesi’nden Profesör Tim Crow’a ait. Varsayımına göre primat beyininden insan beyinine uzanan evrimsel süreç içerisinde gelişim göstermiş olan düşünme ve konuşma yetileri psikotik hastalıkların ortaya çıkışının da sorumlusu. İnsan beyinin her iki yarım küresinin farklı roller üstlendiğini hepimiz biliyoruz. Örneğin, konuşma beyinin sol yarım küresince kontrol edilen bir yeti. İşte şizofreninin de içinde yer aldığı psikoz vakalarında dil ve düşünme yetileriyle tanımlı beyin bölgeleri arasındaki sınır bulamıklaşıyor. Böyle kişiler kendi düşüncelerini dış dünyadan sesler olarak algılayabiliyorlar. Ya da düşüncelerinin kafalarına bir şekilde başkalarının yerleştirilmiş olduğunu düşünüyorlar. Prof. Crow bunun nedenini şizofreni hastalarının beyinlerindeki yarım küresel özelleşmenin yani “asimetri”nin noksanlığına bağlıyor. Altta yatan mekanizma ise bizi genetiğe taşıyor. İnsanların cinsiyet kromozomlarında primatlarınkinden farklılaşmış bir takım bölgeler bulunuyor. Prof. Dr. Crow “beyin asimetrisi geni”nin işte bu cinsiyet kromozomlarında yer aldığını ve “dil” kapasitesi ile ilişki içerisinde bulunduğunu ortaya atıyor. Bu asimetri genindeki çeşitlilik ise kişinin şizofreni geliştirip geliştirmeyeceğinden etkide bulunuyor. Şizofreninin nedenlerine değin bugüne değin çok şey yazılıp çizilmiş olsa da konu hala oldukça tartışmalı. Uzmanlar tek bir nedenden çok nedenler zinciri fikrinde ısrarlı. Genetik yatkınlık çevresel koşullarla ilişkilendirilerek karmaşık ağlar kuruyor. Prof. Dr. Crow’un varsayımı ise bu nedenler zincirindeki bir halka olmaya aday görünüyor.

Kaynak: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/health/4739149.stm>